

UNIVERZITA PARDUBICE

Fakulta filozofická

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Michaela Marková

2012

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Děti a rozvod

Důsledky rozvodu rodičů pro děti

Michaela Marková

Bakalářská práce

2012

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Michaela Marková**
Osobní číslo: **H09104**
Studijní program: **B6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociální antropologie**
Název tématu: **Důsledky rozvodu rodičů pro děti**
Zadávací katedra: **Katedra sociálních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem bakalářské práce je zjistit, jaký má dítě vztah s otcem, pokud vyrůstá s matkou, jaký má vztah s matkou, pokud vyrůstá s otcem a jak dítě přijímá nové partnery svých rodičů. S problematikou daného tématu studentce pomůže vybraná odborná literatura. Studentka vypracuje práci dle následující osnovy: 1. Úvod do problematiky 2. Metodologie (Bibliografická metoda, Rozhovor, Dotazník) 3. Teoretická část 4. Vlastní výzkum 5. Zpracování výsledků 6. Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Franck, D. Rozvod: komu patří děti? Praha: Svoboda, 1996 Smith, H. Děti a rozvod. Praha: Portál, 2004 Bakalář, E. Rozvodová tematika a moderní psychologie. Praha: Karolinum, 2006 Teyber, E. Děti a rozvod. Návrat domů, 2007 Špaňhelová, I. Dítě a rozvod rodičů Grada, 2010

Vedoucí bakalářské práce:

doc. MgA. Tomáš Petráň, Ph.D.

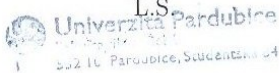
Katedra sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2011**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2012**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSC.
děkan

Mgr. Zbyněk Andrš, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma důsledky rozvodu rodičů pro děti vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny, které jsem použila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 30. 6. 2012

Michaela Marková

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat doc. MgA. Tomáši Petráňovi, Ph.D. za vstřícný přístup, cenné rady a připomínky. Také bych ráda poděkovala všem svým respondentům, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout. Nakonec bych ráda poděkovala své rodině za oporu při studiu na Univerzitě Pardubice.

Anotace

Tato bakalářská práce se zaměřuje na důsledky rozvodu rodičů pro děti. Na začátku práce jsou vysvětleny základní pojmy a poté se přechází k situaci po rozvodu. V práci jsou popsány příčiny rozvodu, druhy péče o dítě a velkou část tvoří kapitola dítě a rozvod. Ke konci práce jsou uvedeny dvě kapitoly, které jsou pro práci velmi důležité. Tyto kapitoly tvoří hlavně vlastní výzkum a odpovídají nám na výzkumné otázky.

Empirický kvalitativní výzkum je zaměřen na děti z rozvedených rodin a na jejich vztah s rodiči po rozvodu. Cílem práce je zjistit, jaký vztah mají děti s rodiči po rozvodu a jak vychází s novými partnery rodičů.

Klíčová slova

Rozvod, dítě, matka, otec, péče

Annotation

This thesis focuses on the consequences of parental divorce for children. At the beginning of the work explains the basic concepts and then moves to the situation after the divorce. The thesis describes the causes of divorce, the types of child care and much of the chapter child and divorce. At the end of the work are given two chapters, which are very important for this thesis. These chapters are mostly his own research and request on the research questions.

Empirical qualitative research is focused on children from divorced families and their relationship with their parents after divorce. The aim is to find out what kind of relationship children have with their parents after divorce and how it gets along with parents' new partners.

Keywords

Divorce, child, mother, father, care

Obsah

1. Úvod.....	9
2. Metodologie	12
2.1. Výzkum.....	12
2.2. Respondenti.....	12
2.3. Technika sběru dat	13
2.4. Otázka etiky	14
2.5. Cíle výzkumu	14
2.6. Výzkumné otázky	15
3. Vymezení základních pojmů.....	16
3.1. Manželství.....	16
3.1.1. Vznik manželství.....	17
3.1.2. Formy manželství.....	17
3.2. Rodina	18
3.2.1. Funkce rodiny	19
3.2.2. Současná rodina	19
3.3. Rozvod	20
4. Rozvod manželství.....	21
4.1. Nejčastější příčiny rozvodu.....	21
4.2. Rozvodovost	23
4.3. Způsoby rozvodu manželství	24
5. Péče o dítě po rozvodu.....	26
5.1. Mystika mateřství.....	26
5.2. Rozhodnutí o svěření do péče	27
5.2.1. Výhradní péče	28
5.2.2. Střídavá péče	30
5.2.3. Společná péče.....	31
6. Děti a rozvod.....	32
6.1. Emoce dětí po rozvodu	32
6.2. Reakce dětí na rozvod	33
6.3. Deprese	37
7. Rodičovské role po rozvodu	38

7.1. Syndrom zavrženého rodiče.....	38
7.2. Programování dětí.....	39
7.3. Převrácení rolí.....	40
7.3.1. Prentifikace	41
8. Otec a dítě	42
8.1. Důsledky neangažovanosti otce	42
8.2. Vztah otce a dítěte po rozvodu.....	43
9. Nevlastní rodina	46
9.1. Nevlastní rodiče	46
9.2. Nevlastní sourozenci	47
10. Závěr	53
11. Bibliografie	57
12. Přílohy.....	59
12.1. Seznam respondentů	59
12.2. Soubor otázek.....	60

„Šťastný je ten, kdo našel štěstí v rodině.“

Lev Nikolajevič Tolstoj

1. Úvod

„Přestali jsme být manželi, ne však rodiči“. To jsou velmi výstižná slova autora Eduarda Bakaláře, které zmiňuje ve své knize. Každý rodič v rozvodovém řízení by měl mít tato slova pořád na paměti. Často se však stává, že jsou rodiče zaslepeni žalem a na své dítě a jeho pocity zapomínají.

Rozvod manželství a rozpad rodiny představuje jedno z nejhorších období nejen pro rodiče samotné, ale i celé blízké okolí. I když si to rodiče ve většině případech neuvědomují, tak jsou jím nejvíce zasaženy děti. Každé dítě by ale mělo vyrůstat s oběma rodiči. Mít po dobu dospívání jak matčinu, tak i otcovu péči. Pokud po rozvodu ztratí s jedním z nich kontakt, je ochuzeno o spoustu věcí. Po rozvodu přestávají být manželi, ne však rodiči.

Říká se, že rozvod je hned po úmrtí jednoho z rodičů druhou nejvíce stresující záležitostí v životě. Nejvíce to platí v případě, kdy rodiče nejsou schopni se domluvit na porozvodové péči o dítě. To je tím vystaveno stresujícímu koloběhu soudních řízení.

Mladí lidé v dnešní době zkouší tzv. „manželství na zkoušku“, kdy spolu sdílí domácnost a finanční prostředky, ale bez závazku uzavřeného manželství. To uzavírají až při plození dětí, protože cítí povinnost přivést dítě do fungujícího a šťastného manželství. Ne vždy to tak ale končí. Ve velkém množství případů dochází k nesouladu a v nejhorším případě k rozvodu manželství.

V začátcích své bakalářské práce uvedu metody výzkumu a jaká respondenty jsem pro svou práci zvolila. Poté vysvětlím základní pojmy a těmi jsou rodina, rozvod a manželství. Dále se budu zabývat rozvodovostí a příčinami rozvodu. V dnešní době rodiče udávají velké množství důvodů rozvodu manželství. Na předních příčkách však stojí rozdílnost názorů a nevěra. V dalších kapitolách se věnuji již porozvodové péči. Jaké jsou role rodičů po rozvodu a jak

samotné dítě rozvod prožívá a co cítí. V posledních dvou kapitolách již aplikuji převážně svůj vlastní výzkum.

Toto téma bakalářské práce jsem zvolila proto, že je mi velmi blízké. Není tomu tak v mém případě, ale spousta mých blízkých přátel má rozvedené rodiče. Vyrůstala jsem s nimi a viděla, jak to ovlivňuje jejich život. Ať v kladném slova smyslu, nebo záporném. Dříve byl rozvod manželství jen ojedinělým způsobem, jak vyřešit problémy. V dnešní době se však stává zcela běžnou záležitostí. Ze statistických údajů vyplývá, že rozvodovost každým rokem prudce stoupá a rodiče nezadrží ani fakt, že jim ve většině případů přihlížejí i děti.

2. Metodologie

V této kapitole se zabývám metodami, které využiji při svém výzkumu. Nejprve vysvětlím typ výzkumu, který použiji a jakou techniku sběru dat jsem zvolila. Dále se budu věnovat respondentům a nakonec popíši cíle mé práce. V závěru uvedu výzkumné otázky, na které se budu snažit v práci odpovědět.

2.1. Výzkum

Ve svém výzkumu se chci zaměřit pouze na menší skupinu dětí z rozvedených rodin, proto jsem zvolila kvalitativní metodu. Kvalitativní výzkum spočívá v tom, že získáváme mnoho informací od menšího množství respondentů. Zvolila jsem tedy skupinu deseti respondentů, se kterými jsem provedla polostrukturovaný a také nestrukturovaný rozhovor.

Nejvyužívanějšími technikami sběru dat v kvalitativním výzkumu jsou zúčastněné pozorování, analýza osobních dokumentů a nestandardizovaný rozhovor. (Disman, 2003, str. 298)

Kvalitativní metoda se používá hlavně v případech, kdy chceme od respondenta zjistit věci, které nelze vyjádřit v číslech. Obvykle se pro tuto metodu používá polostrukturovaný nebo nestrukturovaný rozhovor.

2.2. Respondenti

Shánění respondentů pro mou práci nebylo těžké. Jako první jsem začala u svých přátel, protože více jak polovina z nich má rozvedené rodiče. Neměla jsem u nich problém se stydlivostí a strachem rozpovídat se ohledně rozvodu rodičů.

Ochotně si na mě udělali čas a ani s jednou otázkou, kterou jsem jim položila neměli nejmenší problém.

Myslela jsem, že budu využívat i metodu sněhové koule, kdy se přes doporučení respondentů dostanu k novým, ale nakonec nebyla potřeba.

Průměrný věk respondentů je 23 let a všichni už žijí v rozvedené rodině delší dobu. Pro svůj výzkum jsem vybrala respondenty, kterým se rodiče rozvedli v různých věkových kategoriích. Ve svém vyprávění se vraceli do doby, kdy se rodiče rozváděli a dokázali barvitě popisovat pocity a vztahy mezi rodiči.

2.3. Technika sběru dat

Výzkum jsem prováděla hlavně formou bibliografické metody a polostrukturovaného rozhovoru.

Polostrukturovaný rozhovor se vyznačuje tím, že máme dopředu připravený soubor otázek, který bude jeho předmětem, aniž by bylo předem určeno jejich pořadí. Mnohdy může tazatel upravit přesné znění otázky v závislosti na situaci, ale vždy je s respondentem musí probrat všechny. Polostrukturovaný rozhovor má narozdíl od strukturovaného a volného jisté výhody, které vytváří přirozenější kontak mezi tazatelem a respondentem a komunikace tak může rychleji plynout. (Reichel, 2009, str. 111)

Nejčastěji jsem prováděla rozhovory osobně. Před každou výpovědí jsem se respondenta dotázala, zda si mohou rozhovor zapisovat nebo nahrávat na diktafon. Se zápornou odpovědí jsem se nasetkala. Přepisování výpovědí z diktafonu mi sice zabralo více času, ale zase jsem měla přesnou výpověď respondenta. Rozhovory byly prováděny nejčastěji v kavárnách. Vše záleželo na respondentovi, protože příjemné prostředí působilo na respondenta klidně a navozovalo příjemnou atmosféru. Rozhovory tak byly kvalitnější.

Nejprve jsem respondenty nechala mluvit o rozvodu, pocitech a vztahu

s rodiči a jejich partnery po rozvodu a poté pokládala doplňující otázky. Měla jsem připravený seznam asi 15 otázek, které mě hlavně zajímaly a v každém z rozhovorů vždy zazněly.

S několika respondenty jsem také vedla nestrukturovaný rozhovor. Nechala jsem je vyprávět svůj příběh okolo rozvodu rodičů a nijak do něj nezasahovala. V takovém případě obvykle zaznělo vše, co jsem potřebovala vědět, takže otázky nebyly potřeba.

S jedním respondentem jsem zkoušela vést rozhovor i přes internet, ale tato metoda se mi neosvědčila. Respondent na otázky odpovídal velmi stroze a nebyl schopen se o tématu rozvádět.

2.4. Otázka etiky

Všichni respondenti, kteří byli ochotni poskytnout rozhovor, byli před začátkem výpovědi seznámeni s účelem výzkumu. Souhlasili s uvedením křestního jména a věku v mé práci a byli ujisti, že příjmení zůstane v anonymitě. Respondenty jsem ujistila, že údaje budou použity pouze pro vznik práce a nebudou žádným způsobem zneužity pro jiné účely.

2.5. Cíle výzkumu

Cílem mé bakalářské práce je zjistit hlavní dva body od respondentů, a to jaký vztah mají s rodiči po rozvodu a jak vychází s novými partnery rodičů. U vztahu s rodiči po rozvodu mě zajímá hlavně vztah s rodičem se kterým nežijí.

Nejvíce mě zajímal vztah dítěte s otcem, protože v naší republice je otec v tomto případě velmi diskriminován. Většina dětí po rozvodu přechází do péče matky a to i přes to, že by se o ně otec dokázal postarat stejně dobře. Všichni respondenti, které jsem pro svou práci vybrala žijí s matkou a mají odlišný vztah

s otcem. Někteří s otcem vychází velmi dobře a naopak někteří svého otce od rozvodu nevidají. Zajímalá jsem se hlavně o důvody, proč tomu tak je.

2.6. Výzkumné otázky

V této bakalářské práci zodpovím tyto dvě výzkumné otázky:

- ❖ Jaké dopady má rozvod na vztah dítěte s otcem?
- ❖ Jak se dítě vyrovnalo s novým partnerem rodiče a jaký s ním má v současné době vztah?

3. Vymezení základních pojmů

V této první kapitole mé bakalářské práce se zabývám základními pojmy. Těmi jsou manželství, rodina a rozvod.

3.1. Manželství

„Oženit se, založit rodinu, přijmout všechny děti, jež přijdou, zachovat je na tomto nejistém světě a dokonce, bude-li to možné, je trochu vést, to je podle mého přesvědčení nejzazší meta, jíž může člověk dosáhnout „ Franz Kafka

V každé lidské společnosti na zemi existuje již od pradávna společensky uznávaný svazek mezi mužem a ženou, který se nazývá manželství. Každá kultura může manželství definovat odlišně, ale má několik společných obecných charakteristik. Pouto mezi manželkou a manželem bývá označováno za jedno z nejsilnějších, hned po poutu mezi matkou a dítětem, tedy mateřském. Každá kultura má jiné rituály pro uzavření manželství a mnohdy se mohou velmi lišit.

Manželství je právní a společenská instituce, která lze být na území České republiky uzavřena formou občanského nebo církevního sňatku. Manželství se uzavírá svobodným a souhlasným prohlášením muže a ženy o tom, že spolu vstupují do manželství. Obřad probíhá veřejně a slavnostním způsobem za přítomnosti dvou svědků.

„Vztah mezi manželem a manželkou je chápán jako velice blízký ve všech společnostech a v některých je dokonce považován za vztah nejbližší. Je to nesmírně mnohorozměrný vztah, který pokrývá celou škálu činností, od sexu přes autoritu a ekonomiku až po náboženství. Je to vztah, který je nejbližší vztahu totálnímu, snad až na jednu výjimku, kterou je mateřské pouto.“ (Murphy, 1998)

Nejdůležitější funkcí manželství je snaha o zachování rodu, neboli založení rodiny.

3.1.1. Vznik manželství

Manželství lze podle stávajícího českého práva uzavřít dvěma způsoby. První je sňatek občanský neboli civilní a je uzavřen orgánem státu. Orgánem státu se může rozumět obecní úřad pověřený vést matriky. Druhým způsobem je sňatek církevní a je uzavírán před orgánem církve nebo náboženské společnosti. Po uzavření občanského sňatku mohou manželé podstoupit i církevní obřad (ovšem bez účinků uzavření manželství). Naopak po uzavření církevního sňatku nelze uzavřít sňatek občanský, neboť takový svazek již nabyl práv a povinností daných zákonem. (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Manželství>)

3.1.2. Formy manželství

Existuje mnoho typů manželství, což nám ukazuje různorodost společenských institucí v různých částech světa. Jsou tři druhy spojení.

Prvním z nich je monogamie, tedy sňatek muže a ženy. Tato praktika je zavedena skoro ve všech zemích světa Evropy, Severní Ameriky, Austrálie, na většině území Afriky a až na několik indiánských kmenů i v Jižní Americe.

Druhým je polygynie neboli mnohoženství. To znamená svazek jednoho muže s více než jednou ženou. Tato forma manželství je povolena ve většině tradičních afrických zemích a je v souladu s muslimským právem. Ale i v této části světa se stávají častější monogamní svazky.

Třetím je polyandrie, tedy sňatek jedné ženy s více než jedním mužem. Nejslavnější případy takovýchto svazků jsou známy z Markézských ostrovů v Polynésii, z Tibetu a u některých horských kmenů v Indii.

Druhá a třetí forma manželství se společně nazývají polygamie. (Murphy, 1998)

Skupnik ve své knize popisuje zajímavé formy manželství, které se vzájemně kříží. Je to například polygynní polyandrie, kdy dva manželské páry založí jeden vztah, který funguje na stejném principu jako monogamní forma manželství. V Tibetu se například vyskytovala bratrská polyandrie, kdy si dva, tři nebo více bratrů berou jednu ženu. (Skupnik, 2002, str. 17-19)

3.2. Rodina

Jednoznačná definice pojmu rodina je velice obtížná. Každá vědní disciplína, jako je sociologie, psychologie nebo právo ji definují odlišně. Pod pojmem rodina si každý představí rodiče s dětmi. Vedle toho ale existuje i rodina neúplná nebo bezdětná.

„Rodina zajišťuje mnoho činností, zabezpečuje své členy hmotně, pečuje o zdraví, výživu a kulturní návyky svých členů, vytváří specifické socializační a výchovné prostředí pro děti, předává jim kulturní dědictví, vštěpuje jim morální postoje, ovlivňuje je, usměrňuje, chrání a podporuje“. (Kraus, Poláčkova, 2001, str. 79)

V současné době jsou známy 4 typy rodiny. Rodina základní, neboli také jádrová či nukleární, se skládá pouze z otce, matky a dětí, kteří žijí pohromadě. Rodina rozšířená, neboli široká, zahrnuje kromě otce, matky a dětí také další příbuzné, jako prarodiče, strýce, tety, bratrance, sestřenice atd. Tento typ rodiny se blíží k pojmu příbuzenstvo. Rodina orientační je taková, ve které se jedinec narodil. A posledním typem je rodina rozmnožující, neboli prokreační. Rozumí se tím nová rodina, kterou zakládají snoubenci uzavřením manželství. (Máchová, 1974)

3.2.1. Funkce rodiny

Funkce rodiny se mění v závislosti na společnosti. Moderní rodina v minulosti některé funkce ztratila a jiné zase naopak získaly na důležitosti.

Základními funkcemi jsou:

- ❖ Funkce reprodukční – velmi důležité pro vznik rodiny
- ❖ Funkce materiální – hlavní význam materiální funkce měla hlavně v minulosti. Produktivní členové rodiny se museli starat o neproduktivní. V minulosti – staří rodiče odešli na výminek a starali se o ně děti, v dnešní době však mají svůj důchod a podporu mnohokrát nepotřebují.
- ❖ Funkce výchovná – povinnost rodičů, starat se o děti a poskytovat jim určité vzory, velmi důležitá funkce
- ❖ Funkce emocionální – v této funkci hraje rodina největší úlohu, je nezastupitelná. Pokud v této funkci rodina nefunguje, je to pro dítě nejvíce zraňující.

3.2.2. Současná rodina

Moderní rodina prochází poslední dobou značnou krizí. To potvrzuje hlavně velký počet rozvádějících se a rozvedených rodin a malý počet dětí, co se v posledních letech rodí.

Jedním z hlavních kroků, který vedl od přechodu tradiční rodiny k moderní je rozpad velké rodiny. Více generací pod jednou střechou je již minulostí a můžeme se s tím setkat jen ojediněle. Mladí manželé v této době dávají přednost kariéře před založením rodiny. Starat se o potřeby dětí není v dnešní době levnou záležitostí, proto musí manželé nejdříve zajistit bydlení a poté rodinu. Finanční situace je ale omezuje na jedno až dvě děti a více si jich nemůžou dovolit.

3.3. Rozvod

Rozvod se stává čím dál častějším řešením rodinných krizí a za poslední půlstoletí prudce stoupal. V minulých stoletích bylo manželství uzavíráno hlavně z majetkových důvodů a až v počátcích 20. století se začalo uzavírat na základě vzájemných citů mezi snoubenci. V té době byl rozvod společností odsuzován, ale s postupem času se stal čím dál více přípustnější.

V dnešní době je to jedna z nejrozšířenějších metod řešení rodinných krizí. Velké množství páru vstupuje do manželství s vědomím, že jej lze snadno rozvést. Ročně je v České republice rozvodem zasaženo více jak čtyřicet tisíc dětí. To se odrazilo i na mém výzkumu, kdy jsem neměla žádný problém se sháněním respondentů.

Z teoretického hlediska lze mluvit o třech stádiích rozvodu. Nejprve se manželé dostávají do nesouladu, kde mezi sebou mají více či méně podstatných rozporů a nemohou najít cestu jak je společně vyřešit. Manželský nesoulad je poměrně běžnou záležitostí v rodinách a v menší části případů přechází v manželský rozvrat. V tomto případě už dochází k závažnějšímu poškození základních rodinných funkcí, jako jsou funkce výchovné nebo ekonomické. Poslední fází je samotný rozvod. Rozvod je právním a formálním ukončením manželství dvou jedinců a na rozdíl od předchozích dvou stádií je v něm zapleten nejen manželský pár, ale i úřední instituce. (Z. Matějček, Z. Dytrych, 2002, str. 39)

„Řízení o rozvodu manželství je v našem zákonu o rodině upraveno v ustanoveních § 24 až 29, která se zabývá jak rozvodem, jeho důvody, tak řešením vztahů rodičů k dětem po rozvodu. Náš zákon definuje okolnosti, za kterých je manželství možno rozvést v ustanovení § 24 odst. 1 takto: Soud může manželství na návrh některého z manželů rozvést, jestliže manželství je tak trvale a hluboce rozvráceno, že nelze očekávat obnovení manželského soužití; bere přitom v úvahu příčiny rozvratu manželství.“ (Francová, 2008, str. 3)

4. Rozvod manželství

4.1. Nejčastější příčiny rozvodu

„Příčinami rozvratu manželství je zpravidla porušování manželských povinností, které zákon o rodině v ustanovení § 18 definuje jako povinnost manželů žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí při zachování stejných práv a povinností pro oba manžele.“ (M. Francová, 2008, str. 4.)

Rozvod není snadnou záležitostí pro nikoho ze zúčastněných. Mohlo by se zdát, že pro toho z páru, který o rozvod požádal a sám ho inicioval, to bude vysvobození z nesnesitelné situace, ale i tak prochází velikou psychickou zátěží. Pro oba z partnerů rozchod znamená úplnou reorganizaci života. Někdy je potřeba se přestěhovat, zvykat si na nové prostředí, najít si práci a poznávat nové lidi. Pro toho, který rozvod inicioval je celá tato situace přijatelnější, protože už delší dobu se na rozvod připravoval a hledal tedy nové koníčky, přátele a připravoval se tak na život bez partnera.

Tabulka číslo 1 – rozvodů podle příčin rozvratů v letech 1990-2005

Příčina rozvratu	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005
na straně muže								
Neuvážený sňatek	5,6	4,4	2,2	1,6	1,8	1,2	1,1	0,9
Alkoholismus	10,3	9,4	5,8	5,2	4,9	4,4	4,2	4,3
Nevěra	15,0	12,9	8,0	7,2	6,5	6,3	6,1	5,9
Nezájem o rodinu	7,6	7,3	5,3	4,9	4,0	3,6	4,0	3,5
Zlé nakládání, odsouzení pro trestný čin	2,7	2,1	1,6	1,7	1,3	1,1	1,2	1,2
Rozdíl povahy, názorů zájmů	40,5	48,8	47,0	46,5	49,1	50,6	51,3	52,1
Zdravotní důvody	1,0	0,5	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2
Sexuální neshody	2,7	1,7	0,6	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4
Ostatní příčiny	7,9	9,3	22,3	24,0	23,9	24,6	25,1	25,2
Soud nezjistil zavinění	6,8	3,7	6,9	8,1	7,7	7,6	6,4	6,4
na straně ženy								
Neuvážený sňatek	5,6	4,5	2,2	1,6	1,8	1,2	1,1	0,9
Alkoholismus	0,9	0,7	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6
Nevěra	13,2	10,5	5,6	4,7	4,0	4,0	4,0	3,7

Nezájem o rodinu	2,5	1,8	1,2	1,3	1,2	1,3	1,3	1,1
Zlé nakládání, odsouzení pro trestný čin	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Rozdíl povahy, názorů zájmů	40,5	49,9	49,1	47,4	49,6	50,3	51,0	50,5
Zdravotní důvody	1,3	0,5	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Sexuální neshody	2,7	1,7	0,6	0,5	0,5	0,4	0,4	0,3
Ostatní příčiny	9,4	12,6	26,6	29,6	29,2	29,3	29,3	28,7
Soud nezjistil zavinění	23,8	17,5	13,7	14,0	13,0	12,8	12,2	13,8

Zdroj: Český statistický úřad

„Nevěry, násilí a alkoholismus jsou pravděpodobně mnohem častějším podnětem k rozvodu, než statistiky udávají.“ (Matoušek, 2003, str. 193) Je známo mnoho případů, kdy se žena bála nebo styděla přiznat, že příčinou rozvodu je domácí násilí.

Ze svého výzkumu jsem zjistila, že nejčastější příčinou rozvodu rodičů u respondentů byla rozdílnost povah, názorů a zájmů nebo nalezení nového životního partnera a nezájem o rodinu. U většiny případů probíhal rozvod bez větších komplikací a vše záleželo na domluvě mezi rodiči.

Respondentka Katka říká: „Vůbec nedokážu pochopit proč se vůbec rodiče brali. Otec byl lehce pošahanej choleric a mamka mírně hysterická. Pořád se jen hádali a doma byla neustále Itálie. Byli oba tak odlišní, že si nedovedu představit, jak spolu mohli vydržet pár měsíců, natož se vzít a založit rodinu. I když mám pocit, že otec děti nikdy nechtěl. To dokazuje i tím, že se ke mně nijak nehlásí. Vidám se s ním jen u soudu, kde se věčně dohadujeme kvůli alimentům.“

Respondentka Simona říká: „Rozvod svých rodičů jsem si vlastně přála. Každý byl úplně jiné povahy a měli odlišné zájmy. Doma už vlastně ani nemluvili, protože neměli o čem a zůstávali spolu jen kvůli mně a mé sestře. Když jsem byla s mamkou sama, bylo to fajn. Povídali jsme si, smály se, ale když jsme dorazily domů, kde byl táta, tak nálada ustala a mamka celej zbytek dne mlčela.“

Respondent Tomáš zmínil: „Rodiče se rozvedli, když si táta našel novou přítelkyni. Bylo to pro mě dost těžké, potřeboval jsem ho, byl to můj kamarád. Ale tím, že od nás odešel, pro mě v tu dobu jím přestal být.“

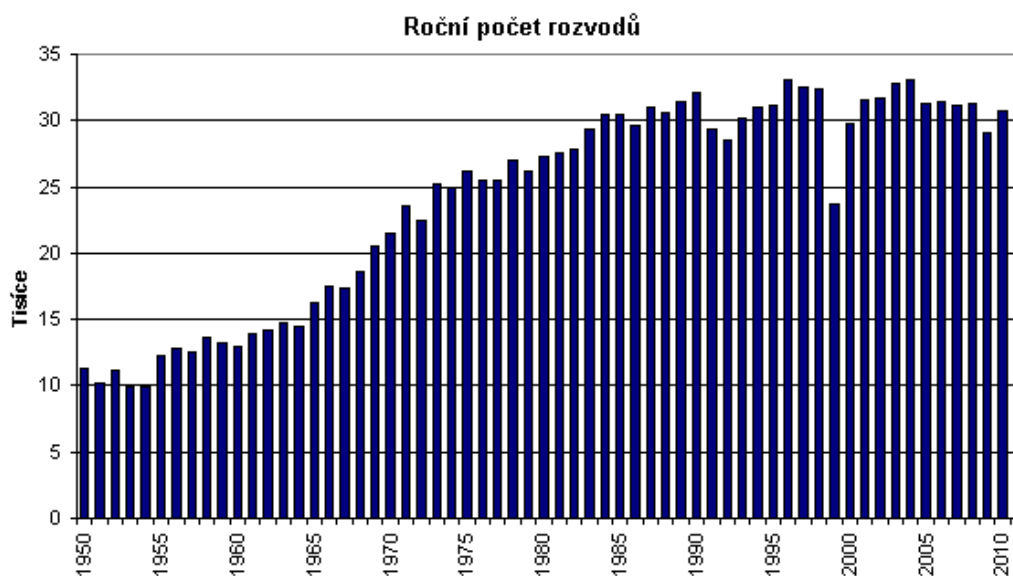
Respondentka Jana: „Rodiče se rozvedli, protože si už nerozuměli jako dřív. Vedli spíše takovou tichou domácnost. Ale oceňuji, že se rozvedli v klidu a nehádali se doma pořád.“

4.2. Rozvodovost

V současné době stále v České republice platí zákon o rodině z roku 1963, který byl už několikrát obnovován a novelizován. Největší a nejrozsáhlejší novela byla provedena v roce 1998 a obsáhla některé moderní prvky typické hlavně pro západní Evropu. (Smith, 2004, str. 161)

Novela zavádí jako hlavní bod rozvod po vzájemné dohodě, což znamená, že souhlas k rozvodu musí podepsat oba manželé dobrovolně. Podmínkou takového rozvodu však je, že manželství musí trvat alespoň rok. Manželé žijí alespoň šest měsíců odděleně a předloží majetkové vyrovnání a rozhodnutí soudu o poměru nezletilých dětí pro dobu po rozvodu. Soud poté nezjišťuje příčiny nesouladu a manželství rozvede. Zákon rovněž umožňuje ukončení manželství rozvodem, pokud spolu manželé nežijí déle než 3 roky a jsou rovněž splněny podmínky rozvodu – tj. manželství je hluboce a trvale rozvráceno a nelze očekávat, že dojde k jeho obnovení.

Podobně jako v jiných státech západní Evropy se i u nás projevuje trend k nesezdanému soužití mezi mužem a ženou. Podle poznatků má tento trend v České republice jednu typickou specifiku – mnohdy ani nejde o cílevědomé rozhodnutí žít spolu jako manželé, jako spíše o ekonomickou výhodnost takového soužití. Pokud spolu nesezdaní partneři žijí, mají společný majetek, mají spolu děti a společně bydlí, musí v souvislosti s ukončením vztahu řešit obdobné otázky jako by byli manželé, s výjimkou rozvodu samozřejmě. (Smith, 2004, str. 161)

Zdroj: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>

4.3. Způsoby rozvodu manželství

V České republice může v dnešní době rozvod proběhnout třemi způsoby.

V prvním případě se jedná o tzv. „smluvený“ rozchod, kdy oba manželé souhlasí s rozvodem a jsou předem domluveni o majetkovém vyrovnání, bydlení po rozvodu, případně výživném a podaří se jim uzavřít dohodu o úpravě poměru k nezletilým dětem pro dobu po rozvodu, kterou schválí soud. Pokud se takto učiní, soud nebude zkoumat příčiny rozvodu manželství a vše proběhne lehce a bez soudních přelíčení.

Druhým případem je rozvod klasický, neboli „sporný“. Jde o případ, kde s rozvodem jeden z manželů nesouhlasí a dochází tím k soudnímu řízení. Může se stát, že se tak rozvod protáhne i na několik let a manželům způsobí velkou psychickou zátěž. Od roku 1998, kdy se změnila novela zákona o rodině, probíhá rozvod ve dvou etapách. Manžele nejprve čeká soud v opatrovnickém řízení, kde se rozhodne o úpravě k nezletilým dětem pro dobu po rozvodu a poté

občanskoprávní řízení, ve kterém se rozhodne o návrhu na rozvod manželství. Navrhovatel rozvodu se musí prokázat, že je manželství trvale rozvráceno a možnost obnovení vztahu je nemožné. Pokud se prokáže, že manželské soužití už nemůže být obnoveno, tak začne soud řešit otázku týkající se dětí. Soud rozvod nemusí povolit, pokud existují velmi závažné problémy, které jsou v rozporu se zájmem nezletilých dětí. Zvláštními důvody může být invalidita dítěte, enormně silná citová vazba k oboum rodičům nebo fyzická či psychická porucha. Soud však rodičům může pouze zamítnout návrh na rozvod manželství, nemůže ale rozhodovat o otázkách týkající se majetku, bytu ani ničeho jiného. (Smith, 2004, str. 162-166)

Třetím případem je ztížený rozvod označovaný také jako tvrdostní klauzule. Pokud jeden z manželů prokáže, že se na rozvratu manželství porušením manželských povinností skoro nepodílel a byla by mu rozvodem způsobena závažná újma s tím, že okolnosti navíc svědčí ve prospěch zachování manželství, tak soud návrh na rozvod zamítne. (Průchová, 2002)

Respondentka Jana zmiňuje: „Rozvod mých rodičů proběhl hladce. Předem se dohodli na majetkovém vyrovnání a o nastalé situaci se se mnou snažili komunikovat. Společně jsme se dohodli na tom, že budu bydlet s mamkou a také na čase který budu trávit s tátou.“

Respondentce Kristýně se rodiče rozvedli poté, co nastoupila na střední školu. Matka se chtěla rozvést z důvodu nalezení nového partnera. Nastalo tedy soudní řízení, které se vleklo několik měsíců.

Respondentka Simona říká: „Byla jsem už plnoletá, když se naši rozvedli, takže jsem se rozhodla žít s mamkou. Rozvod tenkrát proběhl velmi snadno. Mezi rodiči i opadla nervozita a po soudu spolu zašli na skleničku. Rozumí si mnohem víc než předtím.

Respondentce Katce se rodiče rozvedli, když byla malá. Zůstala s matkou a od té doby o ní otec nejevnil žádný zájem.

5. Péče o dítě po rozvodu

Rozvod znamená ve většině případů narušení, nebo dokonce vymizení kontaktu s jedním z rodičů. Bývá to složitá situace, hlavně pokud děti zůstanou ve výhradní péči matky. A protože je česká společnost stigmatizovaná, tak v 90% případů tomu tak bývá. Žena tedy má nelehkou úlohu. Po odchodu otce, který rodinu po finanční stránce zajišťoval, se ona musí vžít do role samoživitelky.

Proto je dítě svěřeno do péče otce jen v případech, kdy matka hrubě zanedbává jejich péči nebo je dokonce týrá. Velké množství otců tak již dopředu rezignuje na možnost zažádat si o svěřeni dětí do své péče. Odsuzuje je také fakt, že jsou to ve většině případů oni, kdo opouštějí společnou domácnost a odchází od rodiny.

Soudce na základě posudku žádostí rodičů a podle doporučení soudního znalce z oboru psychologie rozhoduje o tom, komu budou děti po rozvodu svěřeny. Znalec má dát soudu podklady k zodpovězení otázky, který z rodičů má lepší výchovné předpoklady pro péči o dítě z hlediska jeho potřeb a budoucnosti. (Smith, 2004, str.161)

5.1. Mystika mateřství

To, že většina soudů svěří dítě do výhradní péče matce, jak jsem již ve své práci zmiňovala, je důsledkem tzv. mystiky mateřství. V naší zemi je tato myšlenka zakořeněna natolik, že soudy svěří dítě do péče otci jen v případě, že matka hrubě zanedbává jeho péči nebo jej dokonce týrá. V této době je takové rozhodnutí soudu přirozenou věcí, ale v historii tomu bylo jinak.

V dobách antického Říma měli nad svými dětmi absolutní moc jejich otcové a v případě rozvodu přecházeli automaticky do jejich péče.

V 18. století nemohla provdaná žena podepsat smlouvu, svědčit u soudu ani vlastnit majetek. Společnost považovala otce za toho, kdo připraví děti na život mimo domov. Tuto úlohu nemohly plnit matky, protože byly od společnosti velmi izolovány a samy potřebovaly ochranu muže. Pokud v této době bylo dítě po rozvodu svěřeno do péči matky, což se stávalo velmi vzácně, tak otec nemusel své děti nadále podporovat.

V 19. Století se situace matek o něco zlepšila. Na děti se začalo pohlížet tak, že mají určité potřeby, které dokáží nejlépe uspokojit matky. Tento postoj začal převažovat a stal se známým jako „presumpce útlého věku dětí“. Tato presumpce fungovala pouze dočasně. Když dítě dosáhlo věku čtyř nebo pěti let, bylo vráceno zpět otci. Postupem času byla věková hranice „útlého věku“ byla posouvána nahoru a došlo k tomu, že presumpce útlého věku se stala důvodem pro svěřování dětí jakéhokoliv věku matkám, a to do trvalé péče.

Roku 1920 se soudy odklonily od svěřování dítěte do péče otce a preference matek byla dostatečně upevněna. Badatelé se snažili zjistit několik důvodů, které provázely tuto změnu a přišli na to, že jednou z příčin mohla být průmyslová revoluce. Rodinný život se změnil tím, že muži odcházeli z farem do města za prací a dětí už nebylo potřeba jako pracovníků na polích. Děti se tak staly finančním závazkem a otcové byli čím dál více ochotnější přenechat je ve výchově bývalým manželkám.

Ve 20. Století psychoanalytická teorie Sigmunda Freuda zdůraznila jedinečný přínos matky k psychické pohodě dítěte a podpořila tak význam mateřské péče. Presumpce útlého věku byla nahrazena směrnicí známou jako „pro dítě to nejlepší“ a o tento standart se soudy dodnes v naší zemi opírají. (Warshak, 1995, str. 24-27)

5.2. Rozhodnutí o svěření do péče

Dítě nelze před rozvodem nijak ubránit, jelikož není v České republice zakázán. V mnoha případech je to spíše k dobru, a to z důvodu, že rodinná situace je již neúnosná. Rozvod se tedy stává uvolněním situace mezi rodiči.

Děti jím však velmi trpí. Hlavní pro ně je, že pokud se rodiče nijak nedohodnou a dál budou k sobě chovat nepřátelství, tak o jednoho z rodičů prakticky přijdou.

5.2.1. Výhradní péče

V rámci výhradní péče je dítě po rozvodu svěřeno do péče jednoho z rodičů. V České republice soudy rozhodují podle dávno zaběhnutého tvrzení, a to že dítě má žít s matkou i v případě rozvodu rodičů. Bývá to právě matka, která s dítětem tráví nejvíce času, pečuje o něj a chodí na mateřskou dovolenou (v dnešní době již dovolenou rodičovskou – přibývá stále více otců, kteří se chtějí starat v prvních letech o své dítě a nenechávat všechno břímě na matce).

V dnešní době však přibývá čím dál více otců, kteří se snaží dostat dítě do své výhradní péče. Nejsou však příliš úspěšní, jelikož jim je dítě svěřováno jen v případě, že matka hrubě zanedbává jeho péči nebo jej dokonce týrá. Nehledě na to, že to je právě otec, kdo obvykle odchází od rodiny. To mu ve svěřování dítěte do péče nepomůže.

„O svěřování dětí však žádá jen menší část otců. Většina z nich nežádá, protože na takovou možnost z různých důvodů buď ani nepomyslí, nebo se dokonce aktivní otcovské roli vyhýbá. Část z nich ale ví, že u soudu má malou naději právě kvůli zažitému schématu v myšlení lidí a v rozhodování soudů, že dítě patří z biologických důvodů matce”. (Bakalář, 1996)

„Děti jsou svěřovány matkám, navzdory tomu, že existuje množství důkazů toho, že muži jsou schopni o děti pečovat stejně dobře jako ženy. Běžnou praxí je svěřování do výchovy matce a určení doby kontaktu otce s dítětem na jeden

víkend v intervalu 14 dní. Vztah mezi dítětem a otcem je takto oslabován a někdy může být pouto i natrvalo přerušeno. Mluvíme zde o kultu matky (Matoušek, 2003, str. 99)“

Tím, že většina soudů svěří dítě po rozvodu matce, připravuje otce o právo vychovávat ho. A otec, stejně jako matka, se snaží být příkladem pro své děti, vidět je vyrůstat, vkládat do nich naděje a být na ně pyšný. Rozhodnutím soudu však o tyto chvíle a pocity přichází. Je mu povoleno pouze pár chvil v měsíci kdy může vidět své děti a v horších případech s nimi ztrácí kontakt úplně.

Při porovnávání dětí ve výhradní péči matky a výhradní péče otce nebyl zjištěn žádný rozdíl a otcům by tak neměla být odepírána péče o ně. Dokáží se o své potomky postarat stejně dobře jako matka.

Respondent Pavel o porozvodovém uspořádání zmínil, že vyrůstat s matkou jako jediným rodičem bylo dobré. Jako chlapec bezprostředně po rozvodu myslel, že se budou jen hádat a nebudou si moc rozumět, ale takové období přišlo jen málokdy. „Nejhorší to bylo asi když jsem chodil na střední a měl takové to období, že já jsem nejlepší, já mám pravdu a ona si může říkat, co chce.“

Respondentka Jana: „Rodiče se mi rozvedli, když mi bylo 14 let, takže se se mnou snažili řešit otázku porozvodového uspořádání. S tátou jsem si v tom věku moc nerozuměla, takže jsem zůstala s mámou.“

Všichni respondenti, se kterými jsem vedla rozhovor vyrostli s matkou, takže jsem se nesetkala s nikým kdo by byl ve výhradní péče otce. Děvčata byla s matčinou péčí většinou spokojena. Neskrývala ale, že jim otcova péče a výchova v dospívání nechyběla. Pro každé dítě je těžké vyrůstat jen s jedním z rodičů a nemít tak žádný mužský vzor. Chlapci naopak přiznávali, že jim otec velmi chyběl a svěřovat se matce bylo těžké. V období puberty dokonce ztráceli s matkou dobrý vztah a procházeli častými hádkami.

5.2.2. Střídavá péče

Střídavá péče se v České republice zatím pomalu rozvíjí narozdíl od jiných Evropských států, ale i tak se rok od roku zvyšuje počet dětí, které jsou do této péče svěřovány.

Statistika svěřování dětí do střídavé péče v ČR:

Rok	Počet dětí svěřených do SP
2005	432
2006	542
2007	621
2008	659

Zdroj: www.justice.cz

Říká se, že když už je dítěti ublíženo rozvodem, tak střídavá péče je v tu chvíli tím nejlepším darem. Střídavá péče znamená, že dítě bude svěřeno v přesně daném časovém období do péče jednoho rodiče a poté v dalším přesně určeném časovém období druhého rodiče.

„Zákon neuvádí, po jaké doby by ke střídání mělo docházet. V praxi soudů se uplatňuje model střídání po měsíci, soudy však schvalují i dohody o střídavé výchově po týdnů Podmínky pro svěření dítěte do střídavé a společné výchovy jsou totožné. Oba rodiče tedy musí být výchovně způsobilí, musí mít o střídavou výchovu zájem, svěření dítěte do střídavé výchovy musí být v zájmu dítěte“ (Dudová, Hastrmanová, 2007, str. 75)

Pro úspěšnou střídavou péči je nutné, aby se rodiče vzájemně respektovali, byli schopni se domluvit na všem ohledně dětí a hlavně neočerňovat před dětmi

druhého rodiče. Neměli by mezi sebou soupeřit o lásku svých dětí. Další podmínkou je, že střídavé péče výrazně nijak neovlivní život dítěte. Bude nadále chodit do stejné školy jako před rozvodem a provozovat své oblíbené mimoškolní aktivity. Rodiče se také musí dohodnout na trvalém bydlišti dítěte, a jestli bude mít své věci u obou rodičů nebo se každý daný časový interval stěhovat.

Střídavá péče je pořád v naší republice novinkou, takže jsem se nesetkala s jediným respondentem, který by v takové péči po rozvodu rodičů žil. Ovšem na otázku, jestli by respondenti raději žili ve střídavé péči místo výhradní odpovídali spíše záporně než kladně.

Respondentka Katka: „Nevídám se s ním a popravdě ho za otce ani nepovažuji. Jsem ráda, že jsem vyrostla s matkou a za nic bych neměnila.“

Respondentka Kristýna se zmínila, že by jí střídavá péče rodičů nevadila, kdyby nemusela měnit každý měsíc školu a zůstaly jí všechny koníčky. Měla a dodnes má s oběma rodiči pěkný vztah i přes rozvodové řízení a stres kolem něho.

Respondentka Adéla: „S mamkou mám spíše kamarádský vztah a s tátou jsem si v některých věcech vůbec nerozuměla, takže bych asi zpětně střídavou péči nechtěla. Vyhovovalo mi vidat se s ním jen párkrát do měsíce.“

5.2.3. Společná péče

Pokud mají oba rodiče zájem o výchovu dítěte a jsou k tomu způsobilí, může jim soud svěřit dítě do společné péče. Tato péče spočívá v tom, že spolu rodiče žijí, společně se o dítě starají a financují jeho potřeby. Nejdůležitější na společné péči je to, že se rodiče navzájem respektují a na všem se dokáží domluvit.

6. Děti a rozvod

Velké množství rozvedených rodičů podceňují závažnost traumatu svého dítěte způsobeného rozvodem. Raději věří v to, že všechny reakce jsou přechodné a dítě příliš netrpí. Rodiče chtějí přejít nepříjemnosti spojené s rozvodem co nejrychleji a radši věří domněnce, že děti jsou mladé a odolné a tudíž jsou schopny otřepat se z jakékoliv krize, včetně rozvodu.

6.1. Emoce dětí po rozvodu

Emoce, které děti prožívají po rozvodu, jsou hlavně smutek a hněv. Každé dítě projevuje své emoce jinak a setká se s nimi bezpochyby každý, kdo dětem pomáhá se s rozvodem vyrovnat.

Rozporuplné pocity

Děti se snaží udržet si rodiče za každou cenu. Snaží se, aby spolu neztráceli kontakt. A pokud to nejde po dobrém, snaží se mezi rodiči alespoň vyvolávat hádky.

Smutek

Smutek převažuje hlavně u dětí od osmi let jako první reakcí na rozvod rodičů. Po odchodu jednoho z rodičů, převážně otce, jej velmi intenzivně prožívá velké množství dětí. Děti najednou ztrácí denní kontakt s otcem a také dochází k omezení styku se členy celé jeho rodiny. Pokud s otcem navíc nemají stálý kontakt, bývá smutek ještě horší. Pokud je otec i nadále nepřítomen, začnou se hněvat, aby zmenšily nebo zakryly svou bolest a vyrovnaly se se svým zármutkem. Pokud se vztekem neuspějí a nevědí si rady, jak otce přimět k návratu, zpravidla propadají depresi. (Teyber, 2007)

Smutek provází většinu dětí po rozvodu rodičů. Během svého výzkumu jsem se setkala i s respondenty, kteří rozvod ocenili a přijali ho s klidnou tváří. To bývá v takových případech, kdy se rodiče neustále hádali a to i před dětmi. V některých případech naopak mezi rodiči vymizí veškerá konverzace a děti si po rozvodu spíše oddychnou.

Vztek

Vztek je převládajícím prvotním pocitem u starších dětí a dospívajících, přestože všechny děti pociťují jak hněv, tak smutek. Obzvláště silný vztek prožívají osmiletí až dvanáctiletí chlapci. Chlapci projevují vztek zlobením, hlavně ve škole a doma.

Matky v té době popisují soužití se syny jako válku. Neustále spolu bojují a tak to může trvat i roky. Některé matky se cítí jako oběti, které synové nenávidějí. Syn je čím dál zlostnější, náročnější, drzejší a hůře zvladatelný. Matka při takovém chování svého syna propadá bezmoci a je bezradná. On začíná být čím dál více drzejší a jejich vztah se vyhrocuje. Někdy matka hledá úlevu v práci nebo jiných aktivitách mimo domov. Přitom však prožívá pocit viny, protože si nepřipadá jako dobrý rodič. Ví, že s dítětem tráví málo času. Nejlepším řešením této nepříznivé situace mezi matkou a synem je pravidelný kontakt s citově angažovaným otcem. (Teyber, 2007)

6.2. Reakce dětí na rozvod

Rozvod rodičů působí na všechny děti spíše podobně než rozdílně. Mnohé pocity jsou stejné, mění se pouze jejich vyjádření. V některých případech se může lišit projev citů chlapce a dívky. Chlapec může svůj smutek skrývat za vztek, kdežto stejně stará dívka je schopna po nocích sedět ve svém pokoji a usedavě plakat.

To, že jsou děti vystaveny rozvodu rodičů hlavně v jejich velmi zranitelném předškolním věku, je způsobeno tím, že v našem státě vstupovali do manželství velmi mladé dvojice, které se zhruba do pěti let rozvedli. Dřívější Československo mělo jeden z nejnižších věkových průměrů uzavírání sňatku, a to kolem dvaceti let. Postupem času se však změnili statistické údaje, a to především zvýšením věkové hranice prvního sňatku. Mladí lidé projevují větší zájem o budování své pracovní kariéry, větší citovou a společenskou vyzrálost a větší ekonomickou odpovědnost za osudy nově založené rodiny. (Matějček, Dytrych, 1994, str. 138)

Novorozenec

Může se zdát, že novorozenec nemá žádné tušení, co se v rodině děje, ale není tomu tak. Nerozumí sice pojmům rodina, rozvod atd., ale vnímá atmosféru a harmonii, která doma panuje. Novorozenec také umí rozpoznávat hlasy v okolí. Cítí, když se mluví klidně a takový hlas je mu milý. Pokud se najednou začnou rodiče doma hádat, dítě začne být neklidné. Bude se to projevovat na nedostatku spánku, častějším buzením v noci nebo větší plačtivostí. (Špaňhelová, 2010, str. 85)

Předškolní dítě

Třetina dětí z rozvedených rodin je mladší pěti let. Rozvod na ně působí velmi špatně. Děti si myslí, že jsou středem vesmíru a každou chybu si dávají za vinu. Když jeden z rodičů odejde, ztrácí dítě všechnu jistotu, kterou doposud mělo. Začnou se mu honit hlavou myšlenky typu „když odešel tatínek, může odejít i maminka“. To může vést k nadměrnému lpění na rodiči.

Chlapci – chlapec v předškolním věku je ve fázi, kdy nutně potřebuje tátu. Právě v tomto věku se pro něj stává vzorem.

Dívky – pro zdravý vývoj je kontakt otce a dcery velmi důležitý. Každá malá dívka sní o tom, že až vyroste, vezme si tatínka za muže. Po jeho odchodu se

stanou zranitelné a opuštěné. V horších případech se vrátí ke žvatlání a začnou je pronásledovat noční můry.

Děti v tomto věku jsou přesvědčeny, že tatínek neopustil maminku, ale právě je. (Smith, 2004, str. 41-42)

Respondentce Anetě se rodiče rozvedli, když jí byly čtyři roky. Zpětně se tak při výpovědi vracela k pocitům, které si z té doby vybavuje. „Moc si toho nepamatuju, vybavuje se mi jen, jak sedím na posteli a brečím. Moje mamka se mnou ale vždycky mluvila hodně otevřeně, takže jsme několikrát o rozvodu a mém chování mluvili. Krom pláče jsem prý ještě špatně spala a pořád chtěla, aby se táta vrátil. Chodil za mnou dost často, ale nejspíš mi to nestačilo.

Školní věk – nižší stupeň

Na děti v tomto věku působí rozvod rodičů úplně nejhůře. Jsou nejen stresovány rozvodem, ale nyní na ně přechází i povinnosti ve formě zápisu do školy a nastoupením do první třídy. Začínají se rovnat s dětmi, které mají úplnou rodinu. Doma se poté často ujišťují „Když dostanu špatnou známku, tak taky odejdeš?“. Typické pro tyto děti jsou vady řeči a převládá nespavost.

Respondentka Jana říká: „Rodiče se rozvedli, když jsem chodila do třetí třídy. Byla jsem z toho hodně smutná, ale táta mě chodil často navštěvovat. Chodili jsme si hrát nebo mě brával na dětské hřiště v našem městě. Když jsem ale viděla kamarády ze školy, jak pro ně někdy chodí oba rodiče spolu, byla jsem z toho smutná.

Školní věk – vyšší stupeň

Děti v tomto věku začínají rozumět tomu, co vlastně rozvod znamená. Dostávají se do stádia, kdy začínají rodiče vydírat „Jestli mě nepustíš, odejdu od tebe“, „Jestli mi to nedovolíš, půjdu k tátovi“.

S nástupem puberty se začínají projevovat negativní vlastnosti dětí. Začíná se projevovat agresivita, náladovost nebo mohou upadat do depresí. Dívky

v tomto období mohou reagovat lépe než chlapci. Není to lehké období ani pro děti, ani pro rodiče.

Respondent Tomáš zmínil: „Rodiče se rozvedli, když mi bylo 14 let. Táta si našel novou přítelkyni a odstěhoval se. V té době jsem ho za to nenáviděl. Byl jsem v pubertě a potřeboval mužský vzor. Chtěl se mnou udržovat kontakt, ale nestál jsem o to. Vše se změnilo, až když jsem byl plnoletý. Zpětně jsem si začal uvědomovat, že to byla chyba, bránit mu aby za mnou jezdil. Začal jsem si s ním volat a teď už se v pohodě bavíme.“

Respondentku Kristýnu postihl rozvod rodičů, když jí bylo 15 let. Neměla to lehké, protože to byla matka, kdo požádal o rozvod a našel si nového partnera. „Bylo to jedno z nejhorších období mého života. S tátou jsem měla velmi dobrý vztah a najednou musel odejít.“

Dospívající mládež

I dospělí berou rozvod svých rodičů velmi špatně. Celý život žili v představě, že jejich manželství je ideální a bylo pro ně vzorem. A pokud se zdálo být vše v pořádku, tak je rozvod o to větším šokem. Dospělí tak mohou ztratit důvěru ve své vlastní vztahy.

Respondentce Simoně se rodiče rozvedli, když jí bylo 19 let. Mluvili o něm však už několik let, ale počkali, až obě dcery dosáhnou plnoletosti. „Sestra byla o pět let starší než já, takže s rozvodem čekali jen kvůli mně. Byla jsem na to připravená, tak mě to vůbec nezaskočilo. Vlastně jsem si rozvod i přála. Celkově se vztah mezi rodiči uvolnil a já jsem taky spokojenější.“

Respondentce Petře se rodiče rozvedli před rokem. „Vždy spolu vypadali tak šťastně. Nevím, jestli to před námi jen hráli, abychom si nedělali starosti, ale byl to pro mě i mé sourozence šok.“

6.3. Deprese

Bez ohledu na věk dochází u chlapců i dívek k depresi, která je důsledkem osobní ztráty. Dochází k ní nejčastěji hned po odchodu jednoho z rodičů. Projevuje se například poruchami chování a můžeme jí řadit do dvou složek. Zaprvé může ztráta vztahu s jedním z rodičů zapříčinit negativní sebehodnocení a zadruhé velké množství dětí přestává věřit ve vlastní schopnosti. Mají pocit bezradnosti a beznaděje. Děti jsou přesvědčeny, že dělají vše špatně a vnímají se jako neúspěšné.

„Deprese se projevuje ve kterékoli ze čtyř následujících oblastí chování:

- ❖ Citové – Děti zasažené depresí jsou smutné a plačtivé. Smutek nastávající po rozchodu přetrvává, a to nejméně půl roku.
- ❖ Motivační – děti postrádají motivaci k učení, nepřipravují se do školy, proto se jim zhoršuje prospěch. Obvykle zanedbávají i domácí práce a v neposlední řadě mívají menší zájem o hraní i činnosti, které je dříve bavili. Často prohlašují, že se nudí.
- ❖ Fyzické – Deprimované děti mohou ztratit chuť k jídlu nebo jíst méně. Oblíbená jídla je tolik nezajímají. Některé děti působí dojmem, že jsou stále unavené nebo si stěžují na nejasné potíže, jako je bolest břicha, hlavy či je jim prostě špatně.
- ❖ Kognitivní (myšlenkové a poznávací) – Děti předpokládají nezdár. Říkají: “To nezvládnou.” S tímto neúspěchem počítají ve všech oblastech včetně kamarádství, sportu i ve škole. “ (Teyber,)”

7. Rodičovské role po rozvodu

„Předně je třeba, aby si rodiče zachovali i nadále vědomí rodičovských úkolů a povinností. I zákon o rodině totiž stanoví, že po rozvodu stejně jako před ním jsou oba rodiče odpovědní za řádnou výchovu dítěte.“ (Matějček, Z., 1992)

7.1. Syndrom zavrženého rodiče

Prvním autorem, který se zabýval syndromem zavrženého rodiče, byl roku 1971 významný dětský psychiatr Richard A. Gardner. V tom roce napsal knihu pro dívky a chlapce s názvem *The Boys and Girls Book About Divorce*, která se okamžitě stala bestsellerem mezi rodiči i dětmi. Nabízí řešení všech dilemat, které děti po rozvodu rodičů obvykle řeší.

V 80. letech minulého století si Gardner všiml narůstajícího počtu případů, kdy při hádkách ohledně svěření dítěte do péče hrály roli rozvodové jedy. Docházelo k případům, kdy se děti přidaly k jednomu rodiči a společně druhého rodiče očerňovaly. Během zkoumání dětí, které jednoho rodiče zavrhly, si Dr. Gardner povšiml jistých podobností. Bylo to například projevování nenávisti nejen vůči rodiči, ale celé jeho rodině. Protože se u dětí projevovaly shodné vzorce chování, zavedl pro tuto poruchu termín a nazval ji syndrom zavrženého rodiče.

Gardner se po zavedení termínu potýkal se značnou kritikou. Terapeutům to sice umožnilo začít o této poruše mluvit a navrhopvat strategie na pomoc postiženým rodinám, ale proti názvu mají námitky. Odborníci doporučují nepoužívat v oblasti poruch fungování rodiny žádné diagnostické termíny.

Některé chyby však nejsou přímo v chování rodičů, ale jsou spojeny s chybami, které dělají samy děti. Zavržení rodiče může být špatnou reakcí dítěte na vyrovnávání se s pocity po rozvodu. V takovém případě je třeba si dávat velký

pozor, aby nedošlo k chybné diagnostice tohoto syndromu. Může se to velmi lehce stát.

Vědci však stále čekají na zveřejnění výsledků nějakého vědeckého výzkumu, který by umožnil zařazení syndromu zavrženého rodiče do oficiálních diagnostických manuálů. (Warshak, 2001, str. 49-53)

7.2. Programování dětí

Programování dítěte znamená, že je dítě jedním z rodičů popuzováno proti druhému. Obvykle to bývá formou výčitek a pomluv, které bývají neoprávněné a přehnané. Rodič provádí takové programování nejen vědomě, ale v některých případech i podvědomě.

Dětem je při programování různými způsoby vymýván mozek, aby se přidaly k jednomu z rodičů a urážely s ním druhého rodiče. A v mnoha případech nezůstává jen u rodiče, ale i prarodičů a celé jeho rodině.

Pomluvy, napadání a kritika

Nejpravděpodobnějším obdobím pro začátek pomluv bývá doba před odchodem jednoho z rodičů a těsně po něm. Tehdy je nejpravděpodobnější, že děti z úst rodičů uslyší vzájemné obviňování. Rodiče se vždy snažili své hádky nevystavovat dětským uším, ale v této vypjaté době se ani v jejich přítomnosti nedokážou ovládnout. Někdy jsou pomluvy určeny přímo jim. Pokud kritika dosáhne velmi zlomyslné úrovně, je už termín pomlouvání mírný. V takovém případě se již jedná o napadání. (Warshak, 2001, str. 41-41)

Bránění ve styku

Soudem vyhrazený čas pro setkávání otce s dětmi po rozvodu se v mnoha případech snaží matky ještě omezit. V některých případech se můžeme setkat se zcela otevřeným bráněním ve styku. Důvody takového jednání matek jsou různé, potrestání otce za to, že od rodiny odešel, snaha mít dítě jen pro sebe nebo zapomenout na nevydařené manželství a žít dál bez otce. K bránění ve styku

může dojít i po delší době po rozvodu, a to i přes to, že porozvodová péče otce o děti fungovala dobře. Stává se tak hlavně v případě, kdy si matka najde nového přítele a hodlá s ním založit novou rodinu. Biologický otec se v tu chvíli stává překážkou.

Matky se snaží překazit kontakt otce s dětmi různými způsoby. Snaží se plánovat dětem na dobu setkání s otcem jiné aktivity, předstírají nemoc dítěte nebo se otce snaží přesvědčit, že se dítě učí nebo není doma.

Důsledkem takového chování matky je oslabení vztahu otce s dítětem. Otcové v takovém případě dělají mnohokrát chybu v tom, že chování matky tolerují a vyčkávají a odkládají vymáhání kontaktu soudní cestou.

Respondent Jirka se s tímto setkal, ale dozvěděl se to až o mnoho let později od svého otce. „Chodil za mnou a častokrát jsem o tom ani nevěděl. Až teď, když jsem s ním naplno obnovil vztah, tak se zmínil, že za mnou chodil skoro každý týden, ale mamka častokrát říkala, že jsem nemocný, ve škole nebo že nemám čas. Zpětně mě to mrzí a mám to mamce trochu za zlé. Chyběl mi. V tu dobu jsem si myslel, že už o mě moc nestojí.“

7.3. Převrácení rolí

Převrácení rolí znamená, že se rodič po rozvodu svěřuje dítěti se svými pocity. V mnoha případech malé dítě poslouchá pořád dokola matku, jak vypráví o tom, jak je nešťastná a vyžaduje po dítěti pochopení a slova útěchy.

„U části matek, které dostávají dítě svěřeno do péče, vede zklamání v manželském životě k nadměrnému protektivnímu chování vůči dítěti, zvýšené závislosti matky na dítěti a často k výčitkám, že dítě by mělo více milovat svou matku a vynahradit jí to, v čem ji zklamal otec. Tento mechanismus, který vidíme poměrně často – tj. nezdravé upnutí se k dítěti – je pro rozvoj osobnosti svazující

a vedoucí k četným negativním důsledkům v pozdějším životě.” (Matějček, Dytrych, 1994, str. 137)

7.3.1. Parentifikace

Parentifikace znamená převrácení rolí. Dítě při parentifikaci přebírá tolik domácích povinností, že se až prakticky stává rodičem. Mezi nejčastější povinnosti patří hlídání sourozenců a jejich výchova, úklid, vaření a další úkoly. Méně nápadně, o to však častěji, dochází k výměně rolí při přebírání nepřiměřeně vysokého pocitu odpovědnosti za citové potřeby rodičů. Děti se snaží omezit problémy rodičů s osamělostí, alkoholismem, depresemi nebo úzkostí a pečují o ně na úkor naplňování vlastních potřeb.

Existují tři druhy parentifikace:

1. Když dítě rodičům poskytuje pocit bezpečí a vedení.
2. Rodičům naplňuje potřebu důvěrného vztahu nebo společenství.
3. Vede domácnost a zajišťuje podstatnou část péče o mladší sourozence. (Teyber, 2007)

Respondentka Adéla říká: “Když se naši rozvedli, mamka byla dlouhou dobu smutná. I když požádala o rozvod ona, pro tátovu výbušnou povahu a nesnesitelné chování. Pár týdnů po rozvodu jen polehávala, ale bylo na ní vidět že je pořád unavená a vůbec nespí. Snažila jsem se jí se vším pomáhat, takže jsem uklízela a většinu domácích prací dělala i za ní. Mám sestru, která v té době chodila do školky, takže jsem jí tam ráno vodila a odpoledne vyzvedávala. Mamka se po pár týdnech začala vzpamatovávat a zase se začala vracet do života. Postupně začala dělat to co před rozvodem.”

8. Otec a dítě

“Společný akt početí dává dítěti právo na matku i otce. Většina dětí však o toto přirozené lidské právo na oba rodiče kvůli rozvodu přichází. V téměř devíti případech z deseti získá děti do péče matka a otci je přiděleno právo je navštěvovat. U většiny otců, kteří nedostanou děti do péče, rozvod nepředstavuje pouze ukončení manželství, ale i konec jejich angažovanosti coby rodiče. Během prvních dvou let po rozvodu se obvykle otec s dětmi vidá celkem často, ale jak plynou roky, frekvence styku se snižuje. Otec se nezřídka své úlohy rodiče vzdává, zvláště v případě, když se matka znovu provdá. Bylo zjištěno, že v letech po rozvodu, se s otcem pravidelně stýká jen dvacet pět procent dětí. Pokud přesto zůstane otec aktivně zapojen ve výchově, bývá tomu častěji u synů než u dcer. Asi dvacet procent dětí vidá otce jednou až dvakrát ročně. Ještě větší procento dětí nevidá otce ani jednou za rok.” (Teyber, 2007)

Ve většině případů je v naší republice svěřeno dítě po rozvodu do péče matky a otec je tím velmi diskriminován. V mnoha případech by se dokázal o dítě postarat stejně dobře jako matka, ale nedostane příležitost. To dokazuje i můj výzkum, kde mám všechny respondenty žijící s matkou a ani jeden nežije po rozvodu s otcem.

8.1. Důsledky neangažovanosti otce

Pokud se otec na výchově svých dětí nepodílí, u chlapců i dívek se s větší pravděpodobností dostaví dlouhodobější potíže s adaptací. Takové důsledky jsou podmíněné hlavně věkem a pohlavím dítěte. Nejvíce se nepřítomnost otce projeví ve školních, společenských a citových problémech. Jedním z nejzávažnějších důsledků bývá u dětí deprese. (Teyber, 2007)

Nejčastější důsledky nepřítomnosti otce jsou hlavně školní a společenské problémy, citové problémy a smutek.

8.2. Vztah otce a dítěte po rozvodu

Otec je pro dítě stejně důležitý jako matka a dokáže se o své dítě postarat stejně dobře. Každé dítě má se svým otcem po rozvod rozdílný vztah. Vše je individuální a záleží na okolnostech rozvodu. Mnoho dětí má svým otcům za zlé, že je opustil a nechal jen s matkou.

Respondentka Katka má se svým otcem velmi špatný vztah. Odešel od ní a od matky, když byla ještě malá. „Pořád se jen hádali. Byla jsem sice malá, ale na to si moc dobře pamatuju. Po rozvodu neměl ani snahu za mnou jezdit. Vidáme se spolu jen u soudu. Nechtěl platit alimenty a dodnes nechce. Není to pro mě otec a nechci s ním mít nic společného. I on po rozvodu začal tvrdit, že už pro něj nejsem jeho dítě.“

Respondentka Simona má rozvedené rodiče jen pár let a rozvod pro ni neznamenal špatné a smutné období. „S tátou mám po rozvodu lepší vztah než dříve. Než si našel přítelkyni, tak jsme se vidali dvakrát měsíčně a třikrát týdně si volali. Nyní se vidáme jednou měsíčně a jednou týdně si telefonujeme. Je to fajn.“

Respondent Tomáš prožíval rozvod rodičů velmi špatně. Otec si našel novou přítelkyni a od rodiny odešel. „Byl jsem z toho vážně špatný. Nechal mámu kvůli jiné a sobecky od rodiny odešel. Chtěl se mnou udržovat kontakt i po rozvodu, ale byl jsem na něj až příliš naštvanej. Zkoušel za mnou i několikrát chodit a někdy jsem byl mamce vděčný, že ho za mnou nepouštěla. Pak se to uklidnilo, přestal chodit a mě to začalo být najednou líto. Když jsem trochu dospěl a začal litovat toho že prakticky nemám otce, tak jsem mu začal volat a vídat se s ním. Řekl mi, že mě nechtěl nijak děsit a chápal, že jsem naštvaný za to že odešel. Proto radši přestal vyvíjet nátlak a čekal, až trochu dospěju a třeba dostanu rozum. Všechno jsem mu odpustil a máme teď kamarádský vztah.“

Respondentka Jana přiznala, že jí rozvod moc netrápil. Viděla na rodičích, že spolu moc nemluví a jejich vztah už dávno není jako dřív. „Téměř spolu nemluvili, pozdravili se, když přišli z práce a pak si každý dělal svou práci. Takže když přišli s tím, že se budou rozvádět, moc mě to nepřekvapilo. Mám je oba moc ráda, ale chtěla jsem, aby byli šťastní a chápala jsem, že spolu to už nebude. Mám mladší sestru, která to snášela trochu hůř. Byla ještě malá a chápala jen to, že tatínek teď odejde. Ale často za námi chodil. Mamka mu v návštěvách nebránila. Jsem ráda, že v nich rozvod nevyvolal nepřátelství, ale spíše kamarádství. Zdá se mi, že spolu zase začali lépe komunikovat.”

Respondentka Kristýna prošla obdobím rozvodu svých rodičů ve své pubertě. „Nebylo to vůbec lehké. Byla jsem v tom nejhorším věku. Neviděla jsem žádné problémy mezi rodiči a najednou přišli s tím, že se budou rozvádět. Hrozně mě to šokovalo. Měla jsem s oběma rodiči dobrý vztah a najednou jsem měla o jednoho přijít. Viděla jsem to v tom věku hrozně drasticky. Táta se odstěhoval, protože si mamka našla nového přítele. V tu dobu jsem jí to dávala všechno za vinu a tátou litovala. Byl to můj nejlepší kamarád a ona mu ublížila. Bylo to pro mě těžké období. Aspoň nebránila tátovi v návštěvách, takže jsme se často vidali. Zpětně když na to vzpomínám, tak vidím, jak jsem byla sobecká. Zlobila jsem se na mamku jen proto, že chtěla být zase šťastná a já to nechápala.”

Respondentka Adéla vzpomínala na rozvod s klidnou tváří. „Neměla jsem s tátou moc dobrý vztah. Měl výbušnou povahu a všechno muselo být podle něj. Vůbec se mamce nedivím, že se s ním rozvedla. Často se hádali, takže jsem svým způsobem ráda, že odešel. Mamce to hrozně prospělo. Dvakrát měsíčně za mnou a mým bratrem chodil nebo nás někam brával. Nevadilo mi to, občas se mi po něm zastesklo. Přijde mi, že se docela změnil.”

Respondentce Anetě se rodiče rozvedli, když byla malá. „Pamatuji na to, jak táta odešel. Vybavuju si že jsem hodně často plakala. Mamka se mnou vždycky mluví otevřeně a na vše na co se zeptám, popravdě odpoví. Častokrát jsem se na rozvod ptala. Mamka říká, že se s tátou rozvedli z důvodu odlišnosti zájmů. Moc si

nerozuměli a vzali se jen kvůli tomu, že otěhotněla. Trošku mě to vzalo a mamka taky vypadala, že mi to spíš neměla říkat. Nakonec jsem ale ráda, že se rozvedli, když jsem byla malá a na nic nečekali. A těší mě, že jejich vztah po rozvodu se zlepšil a nepřešel v nepřátelství. Takže mě táta od malička chodil navštěvovat a trávili jsme spolu spoustu času.

Respondent Pavel: „Rodiče se rozvedli, když jsem chodil na základku. Táta od nás odešel kvůli jiné a dost nás to všechny vzalo. Ale musím říct, že to možná tak bylo lepší. Neustále se doma hádali. Po rozvodu se za námi táta snažil chodit, ale mamka mu v tom bránila. To jsem se dozvěděl až o pár let později. Neměl jsem jí to za zlé. Opustil nás a dodnes se s ním vídám jen minimálně.“

Respondent Jirka: „Rodiče se rozvedli, protože se táta zamiloval do jiné ženy a odešel od nás. Hrozně jsem se na něj zlobil a byl jsem smutný. Chodil za mnou, ale jen málokdy. Bylo to docela nepříjemné. Snažil se se mnou mluvit, ale já v sobě cítil jen vztek a smutek a nedokázal mu ani pořádně odpovídat. Po několika letech jsem se dozvěděl, že mu mamka několikrát tvrdila, že nejsem doma, nebo mám jinou práci. Zpětně jí to mám trochu za zlé a mrzí mě to. Zlost opadla a táta mi začal chybět. Jsem rád, že jsme obnovili vztah a vídáme se.“

Respondentka Petra: „Rozvod rodičů jsem velmi prožívala, i když mi byla 21 let. Může se zdát, že člověk už myslí na sebe a svůj život a bude to brát s rezervou, ale není tomu tak. Přitom na rodičích nebylo vůbec znát, že spolu nevychází nebo žijí v nesouladu. Opravdu mě to šokovalo a prožívala jsem období smutku, jako malé dítě.“

9. Nevlastní rodina

Druhé manželství již není v naší společnosti žádnou novinkou, proto se děti často setkávají s nevlastními rodiči a nevlastními sourozenci. Po rozvodu manželství obvykle vstupuje do života rodičů nový partner. Citovou ztrátu však nevlastní rodiče ani nevlastní děti nemohou nahradit.

Obecně platí, že nového partnera rodiče přijímají lépe děti mladší než starší a lépe dívky než chlapci. Vše ale záleží na každé rodině jinak. Každý případ nevlastní rodiny a toho jak ji děti přijmou je originální. Nejlepší je dát dětem v takovém případě čas, nespěchat a nechat je vybudovat si citové vztahy k nevlastnímu otci či matce.

9.1. Nevlastní rodiče

Výzkumy dokazují, že nejlépe na dítě působí, když je matka po rozvodu vyrovnaná, spokojená a neutápí se v slzách a depresích. Tak tomu obvykle bývá, pokud najde novou spřízněnou duši v podobě partnera. Děti ale nezapomínají tak lehce. Ukázalo se, že děti ještě po několika letech, co jejich biologický otec odešel a do života vstoupil otec nevlastní, dávají přednost tomu biologickému.

Obecně platí, že nového partnera rodiče přijímají lépe děti mladší než starší a lépe dívky než chlapci. Vše ale záleží na každé rodině jinak. Každý případ nevlastní rodiny a toho jak ji děti přijmou je originální. Nejlepší je dát dětem v takovém případě čas a nespěchat a nechat je vybudovat si citové vztahy k nevlastnímu otci či matce.

9.2. Nevlastní sourozenci

Za nevlastní sourozence se považuje někdo, kdo nemá společného ani jednoho biologického rodiče. Takové sourozenectví vzniká v případě, že se matka dítěte provdá za otce druhého dítěte. Za nevlastního sourozence bývá obvykle nesprávně označován i takový, který má jednoho společného biologického rodiče. Mezi takovými sourozenci však častokrát vznikají vztahy stejné jako mezi vlastními sourozenci.

Při spojování rodin mezi nevlastními sourozenci dochází v mnoha případech ke konfliktům. To vše záleží na věku a na pohlaví. Pokud se střetnou dva nevlastní sourozenci v pubertálním věku, málokdy se dokážou snést a vytvořit sourozenecké pouto. Jejich konflikty poté řeší rodiče, ale jen zřídka se stává, že by se rodič nepřiklonil k tomu svému. Tím může docházet ke konfliktům i mezi rodiči a v nejhorším případě k dalšímu rozvodu.

Respondentka Kristýna

„Mamka si našla nového přítele a kvůli tomu nastal rozvod. Nechtěla jsem ho poznat a nestála o jiného muže v mém životě ani v životě matky. Mamka se mi snažila několikrát všechno vysvětlit, ale já měla svojí hlavu. Chtěla, abych Tomáše poznala, ale dokola jsem jí opakovala, že o to nestojím. Postupem času, když sem se začala uklidňovat a už neměla tak hrozné porozvodové nálady, jsem jednou svolila. Byl docela fajn. Pořád se usmíval a byl docela vtipný. Asi o rok později se k nám nastěhoval a pár měsíců poté se s mamčou vzali. Zvykla jsem si na něj a mám ho ráda. Sice to není jako můj táta a vím, že mu tati nikdy neřeknu, ale nenávisť vůči němu i mamce dávno opadla.

Táta si našel vážnou známou asi dva roky po rozvodu. Bylo na něm vidět, že mu mamka ublížila, takže jsem mu přítelkyni přála. Sice to bylo dost divné, vidět ho s jinou ženou, ale postupem času jsem si zvykla. Jana byla také rozvedená

a měla z prvního manželství dceru, která byla asi o rok mladší než já. Docela jsme se skamarádily. Jana mě nijak neodsunovala a nedávala mi najevo, že jí moje návštěvy vadí. Chodila jsem tam ráda. Táta s Janou se nevezali, ale třeba na to jednou přijde. Mají se dodnes moc rádi.“

Respondent Tomáš

„Mamka si našla nového přítele asi rok po rozvodu. Myslím tím první vážnou známost. Moc jsem o nového tátu nestál, ale vím, čím si mamka prošla, tak jsem nechtěl dělat zle. Navíc když jsem ho víc poznal, přišel mi fajn. Nastěhoval se k nám asi dva roky potom, co se s mamkou poznali. Měl jsem a dodnes s ním mám dobrý vztah. Když táta odešel, chyběl mi mužský vzor. Neříkám, že mi otce nahradil, ale aspoň mi byl nablízku, když jsem s něčím potřeboval pomoci a potřeboval chlapeckou radu. S mamkou se nevezali, žijí spolu jen na hromádce. Ale kdyby jednou chtěli, tak proti tomu nebudu mít námitky.

O tátovi jsem toho spoustu let moc nevěděl, ale vyprávěl mi, jak se s Ivanou poznal a proč se s mamkou rozvedl. Na jednu stranu se mi to nechtělo moc poslouchat a rozebírat, ale na druhou stranu mě to zajímalo. Chtěl, abych někdy přišel a poznal jeho novou rodinu, ale to jsem odmítnul. Tátovi jsem sice odpustil, že od nás odešel, ale tu paní, kvůli které se to všechno stalo, nikdy vidět nechci. No neměl bych říkat nikdy, ale v tuto chvíli ji poznat nechci.“

Respondentka Adéla

„Mamka si našla přítele hned po rozvodu. Byl jiný než táta. Byl hodný, milý a obětavý. Rychle jsem si k němu našla cestu. Dodnes mu říkám tati a mám ho ráda jako vlastního otce. Má dceru z prvního manželství, ale jeho bývalá manželka mu brání ve styku. Našla si novou rodinu a nestojí o jeho přítomnost. Je mi ho líto, protože by vážně stál o její výchovu, ale soudně to řešit nechce. Jen by

to dítě bylo pod stresem. S mamkou má syna, takže všechnu péči věnuje jen jemu. Stará se o něj moc hezky. Je to vážně prima chlap.

Táta odešel a dlouho si nemohl najít žádnou přítelkyni. Abych řekla pravdu, ani se nedivím s tím chováním co má. Ale s námi se snaží udržovat kontakt. Přijde mi poslední dobou, že se docela změnil. A dokonce to potvrdil tím, že si konečně našel přítelkyni a vypadá šťastně.

Respondentka Simona

„Mamka měla přítele už dávno před rozvodem. Nevadilo mi to, věděla jsem, že manželství rodičů se stejně blíží ke konci. Mamčin nový přítel je fajn, mám ho docela ráda. Několikrát jsem se s ním viděla a je v pohodě. Po rozvodu jsem se přestěhovala s mamkou do jiného města, ale její přítel s námi nebydlí. Mamka za ním jezdí na víkendy.

Táta vystřídal několik přítelkyň, ale s tou poslední už to vypadá vážně. Všechny jsem je brala až na tuhle poslední. Měla jsem s ní problém, ale pak jsme si všechno vyříkaly a už je to dobrý. Je trochu jiná a svá, ale беру to. Děti nemá, takže si nemusím zvykat na nevlastní sourozence.“

Respondentka Jana

„Mamka po rozvodu poznala několik mužů, ale jen ten poslední byl pro ni vážnou známostí. Chodili spolu asi tři roky, ale nedávno se bohužel rozešli. Bylo mi mamky hrozně líto. Vypadalo to, že už konečně bude zase šťastná. Ale nedávno byla na rande a s tím chlápkem si docela rozumí. Každý den si volají, tak doufám, že to konečně bude ten pravý.

Táta si hned po rozvodu našel jinou ženu. Docela mě překvapilo, že tak rychle. Dokonce jsem byla přesvědčená o tom, že jí měl už před rozvodem, ale několikrát mi to vylouval, tak jsem toho nechala. Jmenuje se Lenka, je

rozvedená a má dceru. Několikrát jsem se s ní viděla, ale nepřišla mi sympatická. Trochu mi dávala najevo, že táta je teď víc její a její dcery než můj. Přišlo mi, že se snaží organizovat jeho život. Jsem ráda, že si jí nevzal a žijí spolu jen na hromádce, aspoň od ní mlže kdykoliv odejít. Ale jsem ráda, že se nenechal oblbnout a nepřerušil s námi kontakt.“

Respondentka Aneta

„Mamka si našla přítele asi dva roky po rozvodu. Byla jsem malá, tak jsem s ním prý neměla žádný problém. Asi o dva roky později se vzali a měli spolu holčičku. Takže mám sestru a mám jí rada jako vlastní. Zním Petra prakticky od mala, takže jsem se mu naučila říkat tati. Ted' už to je trochu jiný a spíš ho oslovuji jménem. Nic si z toho nedělá a říká, že už nejsem malá holčička, abych mu říkala tatínku, jako dřív.

Táta se zamiloval hned po rozvodu. Našel si mladší přítelkyni, která se na něj po pár měsících vykašlala. Vyprávěl mi, jak tenkrát koukal jen na vzhled a na nic jinýho. Další přítelkyně už hledal i podle chování. A našel si Věru, ženu, která je jak krásná tak i hodná. Od mala mě brala skoro jako dceru a měla jsem s ní moc dobrý vztah. Asi o dva roky později, co se poznali, se vzali a měli spolu dvě děti. Adélku a Kubíka. Takže mám další dva sourozence z tátovy strany. Nevidám se s nimi už tak často, ale mám je ráda. Beru to tak, že mám velkou rodinu.“

Respondentka Katka

„Mamka si po rozvodu našla přítele, který s námi bydlí. Je to hroznej trouba a leze mi na nervy, ale zase na druhou stranu ho toleruji, protože nikdo jinej by s mámou nevydržel. Je hrozně hysterická.

Táta si po rozvodu našel jinou ženu a oženil se. Má s ní dvě děti, který nesmírně lituju. S tátou se vídám jen u soudu a jeho rodinu jsem nikdy neviděla. Vůbec mi to nevadí. Pro mě jako táta už dávno skončil.“

Respondent Pavel

„Mamka si našla přítele asi rok po rozvodu a je s ním dodnes. Vzali se a mají spolu dceru, takže mám mladší sestru, kterou mám moc rád. S Vaškem mám moc dobrý vztah. Sice jsem mu nikdy neříkal tati, ale bylo fajn, že s námi byl a dělal mi tátu.

Táta po rozvodu odešel a našel si jinou ženu, se kterou má dvě děti. Těsně po rozvodu se se mnou snažil udržet kontakt, ale mamka mu bránila ve styku. Měl sice soudem vyhrazený čas, kdy za mnou mohl, ale mamka vždycky měla nějakou výmluvu. Nemám jí to za zlé, jen na ní křičel a pak se sebral a odešel. O rozvod požádal také on. Neudržuji s ním vztah ani jeho novou rodinu neznám. Viděl jsem se s ním jen párkrát.“

Respondent Jirka

„Mamka byla po rozvodu dlouhou dobu sama. Byla dost vybíravá na muže a tak proběhlo vždycky nějaké rande a nic víc z toho nebylo. Pak se v jejím životě objevil Tomáš. Začala se mnou o něm mluvit a naznačovala, že by se mohl stát vážnou známostí. Chtěla, abych se s ním poznal. Nejdříve mě to trochu děsilo, ale po pár týdnech jsem souhlasil. Začal jsem se na něj docela těšit. Byl docela prima, ale tátu mi nahradit nemohl. S mamkou začal bydlet teprve nedávno. Dost dlouho čekali, ani nevím na co. Myslím, že se jednou vezmou. Jsou pro sebe jako stvořený.

Táta odešel kvůli jiné. Zamiloval se a úplně ztratil hlavu. Asi po roce si Jitku vzal a mají spolu syna. Moc toho o jeho rodině nevím. Vztah jsme obnovili teprve nedávno. Ale nevím, jestli stojím o to, abych jí poznal. Přeci jen, jsem kvůli tomu dost vytrpěl.“

Respondentka Petra

„Ani jeden z rodičů nemá žádného nového partnera. Rozvod proběhl teprve nedávno a vše je moc čerstvé. To mluvím ale jen o vážných známostech. Jestli chodí na rande a někoho hledají, to opravdu nevím. Ale myslím, že ani jeden nebude chtít zůstat sám.“

10. Závěr

Ve své práci jsem se zabývala rozvodem rodičů a tím, jaké důsledky má celý proces na děti. Zaměřila jsem se hlavně na vztah otce a dítěte a na vztah mezi dětmi a nevlastními rodiči nebo partnery rodičů. Vztah otce s dítětem jsem zvolila z důvodu, že většina soudů v naší republice jedná podle dlouho zavedeného tvrzení, a to že dítě patří matce. To dokazuje i to, že všichni oslovení respondenti vypověděli, že od rozvodu žijí s matkou. Každý respondent má také jiný vztah s otcem. Někteří s ním vychází bez jakýkoliv problémů a někteří respondenti se s ním naopak od rozvodu vůbec nevidají. Snažila jsem se od respondentů zjistit důvody, proč tomu tak je.

Nejvíce na děti působí, i když to v mnoha případech nedávají najevo, že přichází o jedinou jistotu, kterou ve svém dětství měly. Přichází o stálou přítomnost a péči svých rodičů a hlavně začínají cítit nedůvěru ve stálost lásky. To se pak ve velké míře přenáší i do jejich osobního života a mají problémy s udržováním dlouhodobějších vztahů. To se prokázalo i v mém výzkumu, když většina respondentů vypověděla, že neudržují žádný dlouhodobý vztah. Několik respondentů se svěřilo s tím, že dosud žádný trvalejší vztah ani neměli.

Na začátku své práce jsem se věnovala hlavním pojmům. Aby mohl rozvod vůbec nastat, musí se manželé nejdříve vzít, a abych ve své práci mohla řešit situace dětí po rozvodu, musí založit rodinu. Svou práci jsem tedy začala vysvětlením pojmu manželství a rodina. Dále jsem se pak věnovala rozvodu a porozvodovému uspořádání.

Prostor v práci jsem dala také porozvodové péči o dítě. Vysvětlila jsem všechny tři druhy péče a stručně k nim uvedla i úryvky výpovědí respondentů. Přestože jsou děti stále svěřovány do péče matkám, tak se v dnešní době stává čím dál více častější střídavá péče. Říká se, že v době rozvodu to může být pro děti ten

nejlepší dar. Mají tak jistotu, že se s jedním rodičem nemusí rozloučit, ale vídají oba dva stejně často.

Velmi zajímavá mi přišla kapitola dítě a rozvod. Pro svůj výzkum jsem použila výpovědi respondentů, kterým se rodiče rozvedli v různém věkovém období. Každý každý respondent tak cítil rozvod rodičů odlišně. Obvykle když došlo k rozvodu v nižším věku dítěte, bylo to velmi emotivní a špatné na psychiku. Dítě v té době potřebuje oba rodiče a špatně se vyrovnává se ztrátou jednoho z nich. Naopak při vyšším věku dětí v době rozvodu rodičů dochází k lepšímu chápání problému mezi rodiči a rozvod tak snášejí mnohem lépe. Mají větší rozum a v mnoha případech cítí uvolnění situace po rozvodu.

První kapitoly práce jsou převážně teoretické a pracovala jsem hlavně s literárními prameny, které jsou uvedeny v bibliografii. V posledních kapitolách už jsem se přímo zaměřila na výzkumné otázky a řešila tak vztah otce a dítěte a nevlastní rodiče. V těchto kapitolách jsem pracovala z velké části s výpově

Pro svou práci jsem zvolila kvalitativní výzkum a výpověď zaznamenala od deseti respondentů. Jako respondenty jsem oslovila své přátele, protože je znám už delší čas a vím, jak na ně rozvod působil. Nesetkala jsem se u nich s neochotou bavit se na toto téma ani se stydlivostí odpovídat na otázky. Respondenti jsou již ve věku, kdy si sami hledají životní partnery, ale ve svých výpovědích se vrací do minulosti, proto o nich ve své práci mluvím jako o dětech. Každý z respondentů prožil rozvod v jiné věkové kategorii, a jejich výpovědi jsou tak velmi rozmanité.

Nyní podle výpovědí respondentů zodpovím na obě výzkumné otázky, které jsem si na začátku své práce položila. Pro práci jsem si stanovila dvě výzkumné otázky:

- ❖ Jaký vztah má dítě s rodičem, se kterým nežije?
- ❖ Jak se dítě vyrovnalo s novým partnerem rodiče a jaký s nim má v současné době vztah?

Z mého výzkumu vyplývá, že spolu tyto dvě výzkumné otázky velmi souvisí. Pokud otec odejde od rodiny z důvodu nalezení nové životní partnerky, tak to dítě zasáhne a velmi ovlivní jeho život. V nejhorším případě může dojít i k odmítnutí se s otcem nadále stýkat. K nové přítelkyni otce cítí dítě dokonce hlubokou nenávisť a zlost, že se kvůli ní rodina rozpadla. Stejně to může být i v případě matky. Pokud si najde přítele a kvůli tomu dojde k rozpadu manželství, dítě jí může dávat najevo, že kvůli ní musel otec odejít a vyžaduje tak alespoň jeho časté návštěvy po rozvodu.

Vše ale záleží také na věku dítěte. Pokud je dítě už dospělé, tak spoustu věcí chápe lépe. V takovém případě se může stát, že po letech života s rodiči, kteří spolu nevychází si rozvod samy přejí a nenesou žádné psychické následky. Naopak pokud rodiče vypadají spokojeně a najednou oznámí rozvod, může to zasáhnout i dospělé potomky. Malé dítě zase vidí jen rodiče, které jsou pro něj v tom věku nejdůležitější a nepostradatelní. Ztráta jednoho z nich znamená rozpad všech dětských ideálů. Takové děti jsou v dospělosti velmi nedůvěřivé ke vztahům. Téměř všichni respondenti, kteří prožili rozvod před 12. rokem vypovídají, že neměli žádnou vážnou známost a ani jí nehledají.

Pokud tedy otec opustí rodinu a začne nový život s jinou partnerkou, berou to děti jako velkou zradu. Malé děti snášejí odchod otce velmi špatně hlavně po psychické stránce a až přehnaně se váží na matku. Velké množství dětí se v takovém případě od otce distancuje, odmítá ho po rozvodu vídat a vztah se kolikrát obnoví buďto až v dospělosti dítěte nebo vůbec. A pokud se vztah obnoví, tak dítě novou partnerku otce stejně nepřijímá, nechce ji ani poznat a odmítá chodit k otcí domů. V tomto případě děti přijímají nového partnera matky velmi snadno. Děti, pokud nejde o ty nejmenší, si uvědomují kolik si toho matka vytrpěla a nového partnera jí ze srdce přejí. Takový vztah vznikne snadno a pokud je dítě malé, tak si zvykne i na oslovení „tati“. Pokud matka s novým partnerem založí rodinu, přijímá dítě sourozence bez problému jako vlastního.

Pokud to však je matka, která si našla nového přítele a rozbila tím rodinu, dítě se zachová podobně jako v případě otce. Matce to začne vyčítat, jejího

nového partnera nepřijme, odmítá ho vídat a vyžaduje velký kontakt s otcem. Nenávist vůči matce ale není tak silná jako ve stejném případě k otci. Dítě zůstává po rozvodu obvykle v její péči a nemůže se od ní distancovat. Vztek časem opadá a dochází i ke kontaktu s novým partnerem.

Pokud otec i přes nesouhlas dítěte návštěvy nevzdává, tak neprohrál. V takovém případě stačí dát dítěti čas. Dítě dospěje, zpětně začne uznávat svou chybu, snaží se otce znovu kontaktovat a znovu navázat vztah. Pokud byl jejich vztah před rozvodem dobrý, tak se bez větších problémů dokáže obnovit. Pokud však otec o dítě po rozvodu přestal mít zájem, tak dítě zájem taky nikdy neprojeví.

Naopak pokud je už dítě velké a rodiče před ním rodinnou situaci nikdy netajili, tak je dítě více v klidu. Je už déle připravováno na to, že rozvod může nastat a bere celou situaci dobře. Může se také stát, že ho rozvod nijak nezasáhne a má z něj naopak radost. S novými partnery rodičů v takovém případě také nemá žádný problém. S oběma rodiči vychází po rozvodu dobře a přeje jim, aby našli nové štěstí po boku nového partnera.

Největším problémem pro dítě je, pokud má dojem, že žije v harmonické rodině. Rodiče se snaží před dítětem skrýt všechny neshody a nikdy se před ním nehádají. Poté přichází zpráva o rozvodu a odchodu jednoho z rodičů jako rána a dítě tak má mnohem větší problémy s vyrovnáváním se rozvodu rodičů. V takovém případě nastávají u dětí velké psychické problémy a v několika případech dochází i k depresím. Když rodiče provedou rozvod takto, dítě je zasaženo vždy a nezáleží na věku.

Úvod své práce jsem začala větou, která zazněla v knize Eduarda Bakaláře, a to „Přestali jsme být manželi, ne však rodiči“. Touto větou práci také zakončím. Všichni rodiče, kteří prochází rozvodem, by si měli uvědomit, že manželství končí, ale rodičovství trvá po celý život. Proto by měli být schopni se dohodnout na porozvodovém uspořádání, které bude pro dítě nejlepší. V mnoha případech tomu tak není a nejvíce trpí dítě, které za nastalou situaci mezi rodiči nemůže.

11. Bibliografie

- Bakalář, Eduard. *Průvodce rozvodem: pro všechny zúčastněné*. Praha: Lidové noviny, 1996, ISBN 80-710-6157-3
- Cíerná, Marie. *Rozvod, otcové a děti*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001, ISBN 80-864-3211-4
- Disman, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 2000, ISBN 80-246-0139-7.
- Dudová, Radka a Hastrmanová Šárka. *Otcové, matky a porozvodová péče o děti*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2007. ISBN 978-807-3301-248
- Francová, Marie. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. Praha: ASPI, 2008. ISBN 80-735-7350-4
- Kraus Editor Blahoslav, Poláčková Věra. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-731-5004-2
- Matějček, Zdeněk a Dytrych, Zdeněk. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada, 2002, ISBN 80-247-0332-7
- Matějček Zdeněk, Dytrych, Zdeněk. *Děti, rodina a stres*. Praha: Galén, 1994, ISBN 80-858-2406-X
- Matoušek, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, ISBN 80-864-2919-9
- Možný, Ivo. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008, ISBN 978-808-6429-878
- Murphy, Robert Francis. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. ISBN 978-808-6429-250.

Půchová, Bohumila. *Slušný rozvod*. Brno: ERA group, 2002, ISBN 80-865-1725-X.

Reichel, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009, ISBN 978-80-247-3006-6

Smith, Heather. *Děti a rozvod*. Praha: Portál, 2004, ISBN 80-717-8906-2

Skupnik, Jaroslav. *Manželství a sexualita*. Brno: Nadace Universitas Masarykiana, 2002. ISBN 978-808-6258-270

Teyber, Edward. *Děti a rozvod*. Praha: Návrat domů, 2007. ISBN 80-725-5163-9

Warshak, Richard Ades. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha: Portál, 1996, ISBN 80-717-8089-8

Warshak, Richard Ades. *Rozvodové jedy*. Praha: Triton, 2003, ISBN 80-725-4439-X

Elektronické zdroje:

www.justice.cz

www.czso.cz (<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>)

www.wikipedia.org (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Manželství>)

12. Přílohy

12.1. Seznam respondentů

Respondentka Katka, 21 let

Respondentka Adéla, 23 let

Respondent Tomáš, 22 let

Respondentka Simona, 22 let

Respondentka Aneta, 24 let

Respondentka Kristýna, 20 let

Respondent Jirka, 22 let

Respondentka Jana, 21 let

Respondent Pavel, 23 let

Respondentka Petra, 22 let

12.2. Soubor otázek

Otázky k bakalářské práci

Důsledky rozvodu rodičů pro děti

Rozvod rodičů

1. Kolik let ti bylo, když se tvoje rodiče rozvedli?
2. Jaký máš názor na rozvod rodičů? (bylo to nevyhnutelné, dalo se tomu předejít...)
3. Bylo zřejmé, že se s rodiči něco děje? Nebo své pocity před tebou skrývaly?
4. Znal/a si důvod jejich rozvodu? Pokud ano, tak jaký důvod to byl?
5. Snažili se ti rodiče důvod vysvětlit?
6. Jak se k sobě během samotného rozvodu rodiče chovali?
7. Chovali se k tobě rodiče jinak než před rozvodem?
8. Jak se změnil tvůj život po rozvodu rodičů?
9. Jak dlouho ti trvalo se s rozvodem rodičů vypořádat?

Vztah s rodičem, se kterým nežijí

1. V jaké péči po rozvodu žiješ? (výhradní péče matky nebo otce, střídavá péče nebo společná péče)
2. Změnilo se po rozvodu chování některého z rodičů k tobě? Pokud ano, tak jak?
3. Kdyby si mohl/a vrátit čas a vybrat si jednu z péčí, která by to byla? Proč?
4. Cítil/a si nenávist k některému z rodičů?

5. Jak si vycházela s rodičem, který rodinu opustil?
6. Stýkáš se i s druhým rodičem? Pokud ano, jak často?
7. Jaký k nim máš v dnešní době vztah?

Otázky ohledně nového partnera:

1. Založili rodiče po rozvodu jiné rodiny s jinými partnery? Pokud ano, jak ses cítil/a, když sis musel/a zvykat na nového člena rodiny?
2. Vídáš partnera rodiče, se kterým nežiješ? Pokud ano, tak jaký máte vztah?
3. Cítíš nějaký rozdíl mezi partnerem rodiče, se kterým žiješ a mezi partnerem rodiče, se kterým nežiješ? Pokud ano, vysvětli jaký.